

บทที่ 2

แนะนำประชุมกวีนิพนธ์ *Kokinwakashuu*

ประชุมกวีนิพนธ์ *Kokinwakashuu*

Kokinwakashuu (ประมาณ ค.ศ.905) หรือมักเรียกสั้นๆว่า *Kokinshuu* เป็นหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ที่จักรพรรดิ Daigo (醍醐天皇 ค.ศ.897-930องค์ที่60) ได้มีพระราชโองการโปรดเกล้าให้ 紀友則 (Ki no Tomonori), 紀貫之 (Ki no Tsurayuki), 凡河躬恒 (Ooshikouchi no Mitsune), 壬生忠岑 (Mibu no Tadamine) ทั้ง 4 คนนี้รวบรวมขึ้น ถือได้ว่าเป็นหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์เล่มแรกที่จักรพรรดิทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯให้รวบรวม สันนิษฐานว่าชื่อ *Kokinshuu* มาจากคำว่า 古 (ko) มีความหมายว่าเก่า โดยในที่นี้หมายถึง บทกวีที่ไม่ได้ถูกรวบรวมไว้ใน 万葉集 (*Man'youshuu*)¹ และ มาจากคำว่า 今 (kin) มีความหมายว่า ใหม่ โดยในที่นี้หมายถึง บทกวีในยุคปัจจุบัน (ประมาณค.ศ.905) ดังนั้น *Kokinshuu* จึงหมายถึง ประชุมกวีนิพนธ์ที่รวมเอาบทกวีในยุคเก่าที่ไม่ถูกรวบรวมไว้ใน *Man'youshuu*² รวมกับบทกวีที่แต่งขึ้นในช่วงประมาณ ค.ศ.905

Kokinshuu ประกอบด้วยบทกวีทั้งหมด 20 เล่ม บทกวีราว 1,100 บท มี 紀淑望 (Ki no Yoshimochi) เป็นผู้เขียนบทนำที่เป็นภาษาจีน หรือ 真名序 (Manajo) และ 紀貫之 (Ki no Tsurayuki) เป็นผู้เขียนบทนำแบบญี่ปุ่นโดยใช้ตัวอักษร

¹ *Man'youshuu* เป็นหนังสือรวมบทกวีญี่ปุ่นเล่มแรกที่รวบรวมบทกวีซึ่งเป็นผลงานของกวีในหลายชนชั้นและหลากหลายอาชีพ เขาใช้มากมายรวบรวมขึ้นในสมัย Nara นับเป็นหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์เล่มเก่าแก่ที่สุด กล่าวกันว่าผู้รวบรวมคือ 大伴家持 (Ootomo no Yakamochi) รวบรวมเสร็จในปลายสมัย Nara ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 760 ผู้แต่งบทกวีมีหลายชนชั้นตั้งแต่ จักรพรรดิ ขุนนาง ชาวบ้าน รวมแล้วประมาณ 500 คน บทกวีที่ปรากฏใน

Man'youshuu มีลักษณะที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา ส่วนใหญ่เป็นการชมธรรมชาติ

² ในความเป็นจริงปรากฏบทกวีที่ซ้ำกับ *Man'youshuu* อยู่หลายบท

仮名 (Kana) เรียกว่า 仮名序 (Kanajo) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Kanajo นี้ถือได้ว่าเป็นบทวิจารณ์วรรณคดีชิ้นแรก ของญี่ปุ่น ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงลำดับและเนื้อหาในบทวิจารณ์ โดยย่อ ดังนี้

2.1 ลำดับและเนื้อหาโดยย่อของ Kanajo

1. ลักษณะพื้นฐานและประโยชน์ของบทกวีญี่ปุ่น

.....บทกวีญี่ปุ่นมาจากเมล็ดพันธุ์ที่อยู่ในใจมนุษย์ที่เติบโตเป็นใบพฤษภาแห่งถ้อยคำอันหลากหลาย มนุษย์ที่อยู่ในโลกนี้ล้วนแล้วแต่ได้เจอเหตุการณ์ต่างๆมากมาย มนุษย์จึงแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีต่อสิ่งที่ตาเห็นและสิ่งที่ได้ยินได้ฟังเหล่านั้นด้วยบทกวี อันเป็นสิ่งที่ทำให้เทพดาบังเกิดความซาบซึ้งสะท้อนอารมณ์ได้โดยมิพักต้องอาศัยพลังกำลังใดๆ ทำให้ชายหญิงเกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิด หล่อหลอมจิตใจนักรบที่ห้าวหาญอ่อนโยนลงได้.....

2. จุดกำเนิดของบทกวีญี่ปุ่น

.....บทกวีมีกำเนิดตั้งแต่ผืนพิภพเริ่มก่อเกิดขึ้น ตามตำนานเล่าขานมาว่าเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยแห่งเทพเจ้าชายหญิง³ ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดจำนวนคำในบทกวี และไม่มีกลวิธีการประพันธ์ เนื้อหาของบทกวีก็เป็นสิ่งที่มีความเรียบง่าย จนมาถึงสมัยแห่งมนุษย์จึงกลายมาเป็นบทกวีที่มี 31 พยางค์ และมีอยู่หลายประเภท โดยมีบทกวี 難波津 (Naniwazu)⁴ และ

³ หมายถึงเทพเจ้า Izanagi และเทพเจ้า Izanami

⁴ บทกวีเฉลิมฉลองการขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดิ Nintoku ครองราชย์ระหว่างค.ศ.313-339

บทกวี 安積山(Asakayama)⁵ เป็นเสมือนพ้อบทและแม่บท
สำหรับผู้เริ่มต้นศึกษาครั้งแรก.....

3. ลักษณะของบทกวีญี่ปุ่นทั้ง 6 ชนิดหรือ 歌の様 (Uta no sama) รวมทั้งยกตัวอย่างบทกวีขึ้นมาประกอบ (ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเพียงชนิดของบทกวีเท่านั้น)

そへ歌 (Soe uta) คือบทกวีที่แต่งขึ้นแสดงความรู้สึกโดยเปรียบเทียบกับวัตถุ

かそへ歌 (Kazoe uta) คือ บทกวีที่แต่งขึ้นแสดงความรู้สึกโดยกล่าวถึงเหตุการณ์หรือวัตถุหลายอย่าง

なすらへ歌 (Nazurae uta) คือบทกวีที่แต่งขึ้นเพื่อแสดงความรู้สึกออกมาโดยตรง มีการเปรียบเทียบกับเหตุการณ์หรือวัตถุอื่น

たとへ歌 (Tatoe uta) คือ บทกวีที่แต่งขึ้นโดยไม่แสดงความรู้สึกโดยตรง แต่เปรียบเทียบกับวัตถุที่มองเห็นได้ภายนอก

ただごと歌 (Tadakoto uta) คือ บทกวีที่แต่งขึ้นแสดงความรู้สึกออกมาโดยตรง ไม่มีการเปรียบเทียบ

いはひ歌 (Iwai uta) คือ บทกวีอวยพร⁶

4. ประวัติและความเป็นมาของบทกวีญี่ปุ่น

.....บทกวีเป็นที่แพร่หลายในสมัย 奈良(Nara) บทกวีซึ่งเป็นที่รู้จักดีคือ บทกวีของเจ้าชาย Nara⁷ กล่าวถึงการมองเห็นใบไม้เปลี่ยนสีที่หลุดร่วงลอยอยู่เหนือพื้นน้ำ ในยามเย็นของฤดูใบไม้ร่วง ดูราวกับผ้าทอลายดอก และบทกวี

⁵ ใน Kanajo ไม่ได้แสดงเนื้อหาของบทกวีไว้

⁶ ความหมายภาษาไทยข้างอิงจาก วินัย จามรสุนทรียา “ บทกวี นวนิเวศ จาก โคะกิงวะกะฉุ ในบทละครใน”(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตสาขาวิชาภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545),หน้า29-30.

⁷ 平城天皇 (จักรพรรดิ Heizei ค.ศ.774-824)

ของ 柿本人麻呂 (Kakinomoto no Hitomaro)⁸ ที่กล่าวถึงซาคุระแห่งภูเขา
โยมิโนะที่ดูราวกับเป็นกลุ่มเมฆ กวีที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นคือ Kakinomoto no
Hitomaro และ 山部赤人 (Yamabe no Akahito)⁹ ยังมีกวีที่มีความสามารถ
นอกเหนือจากนี้อีกหลายคน ซึ่งได้ปรากฏใน ประชุมกวีนิพนธ์ Manyoushuu¹⁰

.....

เนื้อหาต่อไปเป็นการวิจารณ์ผลงานและความสามารถในด้าน
การประพันธ์ของยอดกวีทั้งหกคน หรือ 六歌仙 (Rokkasen) ซึ่งมีดังนี้

僧正遍昭 (Soujou Henjou ค.ศ. 816-890)

บทกวีดีแต่เนื้อหาไม่สมจริง เปรียบเสมือนกับการวาดภาพผู้หญิงโดย
ต้องการให้จิตใจหวนไหวเมื่อได้มองเห็น แต่ทว่าภาพนั้นกลับมีพลังไม่เพียงพอ

在原業平 (Ariwara no Narihira ค.ศ. 825-880)

บทกวีแสดงอารมณ์ออกมามาก แต่ทว่าคำที่ใช้มีไม่เพียงพอ เปรียบ
เสมือนกับ ดอกไม้ที่ร่วงโรยเหี่ยวแห้งสีจางลงแล้วแต่กลิ่นยังคงหลงเหลืออยู่

文屋康秀 (Funya no Yasuhide ไม่ทราบปีเกิดและตายที่แน่นอน)

มีทักษะการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับตัว เปรียบเสมือนกับ พ้อคำที่สวม
ใส่อารมณ์ชั้นสูง

⁸ Kakinomoto no Hitomaro (ไม่ปรากฏปีที่เกิดและปีที่เสียชีวิต) กวีมีชื่อในสมัย *Man'youshuu* เป็นหนึ่งในสุดยอดกวีทั้ง 36
คนหรือ 三十六歌仙 (Sanjuurokkasen) บทกวีที่แต่งส่วนใหญ่เป็นกลอนยาวหรือ 長歌 (Chouka) ที่มีฉันทลักษณ์
เป็นแบบ 5757...577 และมีการใช้กลวิธีการประพันธ์ประเภท jokotoba และ makurakotoba

⁹ Yamabe no Akahito (ไม่ปรากฏปีที่เกิดและปีที่เสียชีวิต) กวีมีชื่อในสมัย *Man'youshuu* เป็นหนึ่งในสุดยอดกวีทั้ง 36
คน (Sanjuurokkasen) ถือว่าเป็นปราชญ์ทางกวีเช่นเดียวกับ Kakinomoto no Hitomaro สันนิษฐานว่าเป็นขุนนางที่มี
ตำแหน่งไม่สูงมากนัก บทกวีส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสด็จประพาสขององค์พระจักรพรรดิ และความสวยงามบริสุทธิ์
ของธรรมชาติ

¹⁰ เนื้อหาใน Kanajo ไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดในการรวบรวมไว้แต่อย่างใด

僧喜撰 (Soukisen ไม่ทราบปีเกิดและตายที่แน่นอน)

บทกวีใช้คำได้ดีแต่ส่วนเริ่มและจบของบทกวีไม่มีความสอดคล้องกัน
เปรียบเสมือนกับการมองดูพระจันทร์ในฤดูใบไม้ร่วงแล้วมีเมฆมาบดบัง

小野小町 (Ono no Komachi ไม่ทราบปีเกิดและตายที่แน่นอน)

บทกวีมีลักษณะที่จมอยู่แต่กับความคิดของตัวเอง ขาดความเข้มแข็ง
เปรียบเสมือนกับ หญิงสูงศักดิ์ที่ป่วยและจมอยู่กับความทุกข์ตรม

大伴黒主 (Ootomo no Kuronushi ไม่ทราบปีเกิดและตายที่แน่นอน)

ใช้ภาษาได้ไม่ดี เปรียบเสมือน คนหาพินบนภูเขาที่พักอยู่ใต้ร่มเงาของบุป
ผา

5. การรวบรวม *Kokinwakashuu*

.....ณ บัดนี้นับแต่ที่องค์พระเจ้าจักรพรรดิ¹¹ ได้ขึ้นครองราชย์มา
ครบวาระแห่งฤดูกาลทั้งสี่เป็นครั้งที่เก้า¹² ความจงรักภักดีต่อองค์พระเจ้าจักรพรรดิ
ดุจดังกระแสน้ำที่หลังไหลถาโถมไปยังเกาะทั้งแปด พระมหากษัตริย์คุณที่มีให้
ล้นพูนนั้นมีมากกว่าร่มเงาแห่งพฤษชาติแผ่ขยายปกคลุมภูเขา 筑波 (Tsukuba)¹³
ทรงเสียดสละเวลาส่วนพระองค์มาประกอบพระราชกรณียกิจนานาประการ แต่ถึง
กระนั้นก็ไม่ทรงลืมสิ่งที่มีมาแต่ดั้งเดิม ทรงมีพระราชดำรัสให้สิ่งที่ไม่ถูกบันทึกไว้¹⁴
กลับมาเป็นที่สนใจในหมู่ชนรุ่นหลังอีกครั้ง.....

¹¹ จักรพรรดิ 醍醐 (Daigo ค.ศ.885-930)

¹² ค.ศ.905

¹³ ภูเขาที่จังหวัด 茨城 (Ibaraki) มีความสูง 876 เมตร ถูกเรียกขานว่าเป็นภูเขาที่อยู่ประจำทิศตะวันออก
เคียงคู่กับภูเขาไฟ Fuji ที่อยู่ทางทิศตะวันตก

¹⁴ ในที่นี้หมายถึงไม่ถูกบันทึกไว้ใน *Man'youshuu*

..... ปี 延喜(Engi)ที่ 5 (ค.ศ.905) เดือน 4 วันที่ 18¹⁵ทรงมีพระราชโองการให้ เลขานุการหรือ 大内記(Dainaiji)นามว่า 紀友則(Ki no Tomonori),เจ้าหน้าที่ดูแลหอพระสมุดหรือ 御書所預り(Goshodokoro no azukari)นามว่า 紀貫之(Ki no Tsurayuki),หน่วยกำลังป้องกันประเทศชั้นต้นหรือ 前甲斐少目(Sakinokai no shoukan) นามว่า 凡河躬恒(Ooshikouchi no Mitsune) และทหารรักษาพระราชวังฝ่ายขวา หรือ 右衛門府生(Uemon no fushou)นามว่า 壬生忠岑 (Mibu no Tadamine) รวบรวมบทกวีโบราณที่ไม่ได้รับการบันทึกไว้ใน *Man'youshuu* รวมไปถึงบทกวีส่วนตัว ขึ้นมา.....

.....ในบทกวีเหล่านี้มีตั้งแต่การเริ่มผลิตาออกมาอย่างเงิร่าของ ดอกบ๊วย,เสียงนก Hototogisu¹⁶ ร้อง,ใบไม้เปลี่ยนสี ไปจนถึงการเหม่อมองหิมะที่โปรยปรายอีกทั้งเมื่อมองดูแต่ก็ขับบทกวีขอพรอธิษฐานให้ทรงมีพระชนม์พรรษาที่ยั่งยืนนาน เมื่อมองเห็นต้น 萩(Hagi)¹⁷ ในฤดูใบไม้ร่วงและต้นหญ้าในฤดูร้อนก็ขับบทกวีถึงคนรัก รวมทั้งบทกวีที่เนื่องมาจากการไปสวดมนต์ที่เขา 逢坂(Ausaka)เพื่อให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ กล่าวคือแบ่งประเภทบทกวีตาม ฤดูใบไม้ผลิ, ฤดูร้อน,ฤดูใบไม้ร่วง ,ฤดูหนาว ส่วนบทกวีที่ไม่อยู่ในส่วนนี้ จัดอยู่ในส่วนของ ปกิณกะหรือ 雑(Zatsu)

โดยการรวบรวมนี้ได้ให้ข้าพเจ้าเป็นผู้รวบรวม มีบทกวีทั้งหมด 1000 บท และ 20 เล่ม โดยมีนามว่า “ประชุมกวีนิพนธ์ *Kokinwakashuu*”

.....

¹⁵ เกี่ยวกับวันที่มีข้อสันนิษฐานหลายข้อ รวมถึงข้อสันนิษฐานที่ว่า วันที่ที่ปรากฏนี้เป็นวันที่ทำการรวบรวมเสร็จสมบูรณ์แล้ว

¹⁶ นก Hototogisu เป็นสัญลักษณ์ของฤดูร้อน

¹⁷ Hagi :พืชตระกูลถั่วลำต้นเดี่ยว เป็นพืชแตกหน่อ บางชนิดมีกิ่งห้อยลง มีใบร่วมหลายใบจากกิ่งเดียวกัน(Compound leaf) ออกดอกตั้งแต่ฤดูร้อนจนถึงฤดูใบไม้ร่วง

ในตอนท้ายของ Kanajo กล่าวถึง ความปรารถนาที่อยากจะให้บทกวีญี่ปุ่นเป็นสิ่งที่คง
อยู่ยั่งยืนตราบชั่วกาลนาน ซึ่งบทวิจารณ์นี้ถือเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากทางด้านวรรณกรรม
ในยุคต่อมา

เนื้อหาใน *Kokinshuu* แบ่งได้เป็น 13 ประเภทใหญ่ได้แก่

ตารางที่ 1 : แสดงประเภทและจำนวนเล่มของบทกวีใน *Kokinshuu*

เนื้อหา	จำนวนเล่ม	จำนวนบทกวี*
1. ฤดูใบไม้ผลิ 春 (haru)	2	68, 66
2. ฤดูร้อน 夏 (natsu)	1	34
3. ฤดูใบไม้ร่วง 秋 (aki)	2	80, 65
4. ฤดูหนาว 冬 (fuyu)	1	29
5. ความยินดี 賀(ga)	1	22
6. การพลัดพราก 離別 (ribetsu)	1	41
7. การท่องเที่ยว, เดินทาง 羈旅(kiryō)	1	16
8. ชื่อสิ่งของ 物の名 (mono no na)	1	47

* : จำนวนของบทกวีในแต่ละเล่ม

ตารางที่1: แสดงประเภทและจำนวนเล่มของบทกวีใน *Kokinshuu* (ต่อ)

เนื้อหา	จำนวน เล่ม	จำนวนบทกวี
9. ความรัก 恋(koi)	5	83, 64, 61, 70, 82
10. ความทุกข์ตรมขมขื่น 哀傷 (aishou)	1	34
11. เบ็ดเตล็ด 雑 (zatsu)	2	70, 68
12. บทกวีต่างๆนอกเหนือจากTanka 雑躰(zatsutai)	1	68
13. บทกวีเพื่องานพิธีและงานเลี้ยง 大歌所御歌 (outadokoro no onuta)	1	32

ที่มา : ดัดแปลงโดยเพิ่มเติมการบอกจำนวนเล่ม จากตารางบอกประเภทและจำนวนของบท
กวีของ Osawa Masao, *Nihon koten bungaku zenshuu7 Kokinwakashuu 10th*
ed(Tokyo: Shougakukan, 1979), p. 16.

ลักษณะส่วนประกอบที่มีการแบ่งประเภทเช่นนี้เรียกว่า 部立て (Budate) ซึ่งถือเป็นต้นแบบ ทั้งประชุมบทกวีที่พระจักรพรรดิโปรดให้รวบรวมขึ้นหรือ 勅撰集 (chokusenshuu) และ ทั้งบทกวีที่รวบรวมขึ้นเอง หรือ 私撰集 (shisenshuu) อย่างไรก็ตามใน **Kokinshuu** นี้มีกวีที่ปรากฏชื่ออยู่ประมาณ 120 คน และบทกวีที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง หรือ 詠み人知らず (Yomihito shirazu) ก็มีอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกัน

บทกวีใน **Kokinshuu** แต่งขึ้นในระยะเวลาที่ต่างกันรวมเวลาทั้งหมดประมาณ 200 ปี¹⁸ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ช่วงใหญ่คือ

ช่วงแรก เรียกว่า “ยุคแห่งกวีนิพนธ์”¹⁹ หรือ 詠み人知らず時代 (Yomihito shirazu Jidai) นับตั้งแต่ปีค.ศ.809-897ช่วงนี้ยังปรากฏรูปแบบของบทกวีในสมัย **Man'youshuu** ที่มีลักษณะเรียบง่ายตรงไปตรงมา กลวิธีการประพันธ์หลักที่ใช้ในยุคนี้คือ makurakotoba และ jokotoba กล่าวได้ว่า บทกวีในช่วงนี้เป็นช่วงของยุคเก่าหรือ 古 (ko)

ช่วงที่สอง เรียกว่า “ยุคแห่งกวีทั้งหก” หรือ 六歌仙時代 (Rokkasen Jidai) นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 850-890 เป็นบทกวีที่แต่งโดยกวีที่มีชื่อ ที่มีชีวิตอยู่ระหว่างกลางจนถึงปลายศตวรรษที่9 ได้แก่ 在原業平 (Ariwara no Narihira ค.ศ.825-880), 喜撰 (Kisen), 僧正遍昭 (Soujou Henjou ค.ศ.816-890), 文屋康秀 (Funya no Yasuhide), 小野小町 (Ono no Komachi) และ 大友黒主 (Ootomo no Kuronushi) เป็นช่วงที่มีการเริ่มนำเอากลวิธีการประพันธ์ใหม่ๆ เช่น kakekotoba และ engo มาใช้ บทกวีที่ได้มีรูปแบบที่สง่างามและแสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างลึกซึ้งเต็มที่

¹⁸ Hayashi Wari and Kobayashi Koufu, *Seisen Nihon bungakushi* 13th ed (Tokyo : Kirihara shoten, 2001), p.25.

¹⁹ ชื่อของยุคแต่ละยุคอ้างอิงจาก กาญจนา ประสพเนตร, *วัฒนธรรมการวรรณคดีญี่ปุ่น*, หน้า 14 -15.

ช่วงที่สาม เรียกว่า “ยุคแห่งกวี” หรือ 撰者時代 (Sensha Jidai) นับแต่ปีค.ศ.900 เป็นต้นมาเป็นช่วงเวลา 15 ปี กวีสำคัญที่มีผลงานในช่วงนี้เช่น 紀貫之(Ki no Tsurayuki) เป็นต้น ช่วงนี้ในบทกวีมีการเลือกใช้คำอย่างพิถีพิถัน อีกทั้งมีการใช้กลวิธีการประพันธ์ต่างๆเป็นจำนวนมากเช่น makurakotoba, jokotoba, kakekotoba, engo รวมไปถึงลักษณะการใช้ความเปรียบ เช่น mitate, gijinka²⁰ ทำให้บทกวีที่ได้มีความหมายกว้างไกลลึกซึ้งและดูมีคุณค่ามากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการรับเอาลักษณะของบทกวีจีนมาใช้อีกด้วย ถือเป็นช่วงที่บทกวีใน *Kokinshuu* มีความโดดเด่นมาก บทกวีในช่วงนี้ถือเป็นช่วงของยุคใหม่ หรือ 今 (kin)

ถ้าจะเปรียบเทียบทำนองหรือลักษณะลีลาของบทกวีระหว่าง *Kokinshuu* และ *Man'youshū* แล้ว *Man'youshū* มีความเรียบง่าย แต่สง่าและยิ่งใหญ่ มีพลังเปรียบเหมือนลักษณะของชายที่เรียกว่า ますらをぶり (Masura o buri) ส่วน *Kokinshuu* มีความละเอียดอ่อน มีความประณีต มีการกล่าวอ้อม อ่านแล้วได้อารมณ์สะเทือนใจ เปรียบเหมือนลักษณะของหญิงที่เรียกว่า たをやめぶり (Ta o yame buri)²¹

หลังจาก *Kokinshuu* ซึ่งถือเป็นประมุขกวีนิพนธ์โดยพระราชโองการของจักรพรรดิเล็มแรกแล้ว ต่อมาก็มี 後撰和歌集 (*Gosenwakashū*)²² และ 拾遺和歌集 (*Shūiwakashū*)²³ ตามลำดับ ประมุขกวีนิพนธ์ทั้งสามฉบับนี้รวมเรียกว่า 三代集 (*Sandaishū*) ประมุขกวีนิพนธ์โดยพระราชโองการของจักรพรรดิมิได้หมดแค่นั้น แต่ยังมีการรวบรวมในอีกหลายสมัยต่อมารวมทั้งหมดจำนวน 21 เล่ม แต่ที่ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อยุคต่อมา

²⁰ ดูรายละเอียดเรื่องกลวิธีการประพันธ์หน้า 20.

²¹ Kojima Noriyuki, *Kokinshū izen* (Tokyo: kakusenbou, 1991), p.151.

²² ดูรายละเอียด หน้า 3.

²³ ประมุขกวีนิพนธ์ตามพระราชโองการที่ไม่ได้รับการบันทึกไว้ใน *Kokinshū* และ *Gosenwakashū* ถือเป็นประมุขกวีนิพนธ์ตามพระราชโองการลำดับที่ 3 มีทั้งหมด 20 เล่ม มีบทกวีทั้งหมด 300 บท รวบรวมขึ้นระหว่างปี 寛弘(Kankō)ที่ 2-4 (ค.ศ. 1005-1007)

อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางนั้นก็คือ Sandaishuu นั่นเอง บทกวีจาก Sandaishuu ปรากฏอยู่ในเรื่องเล่า ในบทสนทนา ในบทเรียนท่องจำต่างๆ ทำให้เป็นที่จดจำอยู่ในใจผู้คนมากมาย

Kokinshuu ถือเป็นประชุมกวีนิพนธ์ฉบับแรกที่มีการจัดแบ่งประเภทอย่างละเอียด ซึ่งหลักการจัดแบ่งเช่นนี้ถือเป็นหลักการที่ประชุมกวีนิพนธ์ฉบับอื่นๆ ในสมัยต่อมาได้ใช้เป็นแบบอย่างอยู่ไม่มากนักน้อย โดยที่เห็นได้ชัดเจนก็คือการแบ่งประเภทของบทกวีที่เกี่ยวกับ ฤดูกาล และ บทกวีที่เกี่ยวกับความรัก ที่ถูกนำมาใช้เป็นหลักในประชุมกวีนิพนธ์ในยุคหลังจากนั้น ถือได้ว่ามีส่วนในการกำหนดลักษณะวรรณศิลป์ในยุคต่อมาและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบทกวีญี่ปุ่น

นอกเหนือไปจากนี้ในแต่ละประเภทของการจัดแบ่งยังมีลักษณะของการจัดเรียง หรือ 西己列 (hairetsu) อยู่ กล่าวคือ บทกวีแต่ละบทมิได้จัดเรียงกันอยู่อย่างไร้จุดหมาย แต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่อง เช่นถ้าเป็นบทกวีที่เกี่ยวกับฤดูกาล ก็จะแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องของฤดูกาลตามลำดับดังนี้ ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วง และฤดูหนาว และถ้าเป็นบทกวีที่เกี่ยวกับความรักก็จะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของความรักตั้งแต่แรกรัก ไปจนถึงการพลัดพรากจากรัก ดังนั้นบทกวีแต่ละบทก็จะมี ความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน กล่าวได้ว่าเป็นการสร้างลักษณะแห่งความสัมพันธ์ที่งดงาม²⁴

นับตั้งแต่ **Kokinshuu** ได้ก่อกำเนิดขึ้นมาจนถึงทุกวันนี้ นับเป็นเวลากว่า 1100 ปีมาแล้ว การค้นคว้าวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีหลักฐานที่ปรากฏชัดก็ประมาณ 800 ปี **Kokinshuu** นับได้ว่าเป็นจิตสำนึกทางความงามของคนญี่ปุ่น เป็นรากฐานของพัฒนาการแห่งการแสดงออกทางอารมณ์ และด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ **Kokinshuu** จึงถือได้ว่าเป็น “วรรณคดีคลาสสิก” หรือ 古典 (Koten) ได้อย่างแท้จริง²⁵

²⁴ เรียบเรียงจาก Komachiya Teruhiko, *Shinchou koten bungaku arubamu 4 Kokinwakashuu*: pp.27-30 และ Hayashi Wari and Kobayashi Koufu, *Seisen Nihon bungakushi*:pp.24-27.

²⁵ Kojima Noriyuki and Arai Eizou, *Kokinwakashuu Shinnihon koten bungaku taikai* : p.482.

2.2 ประวัติและความเป็นมาของ Ki no Tsurayuki

Ki no Tsurayuki สันนิษฐานว่าเกิดในปี 貞観 (Jougán) ที่ 13 (ค.ศ. 871) ในรัชสมัยของจักรพรรดิ 清和 (Seiwa ค.ศ. 859-877) บิดาคือ 紀望行 (Ki no Mochiyuki) ซึ่งมีตำแหน่งทางราชการในระดับ 5 ถือว่าอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก บทกวีของ Ki no Mochiyuki ถูกรวบรวมไว้ใน *Kokinshuu* 1 บท คือบทที่ 850 ส่วนมารดาสันนิษฐานว่าเป็น 内教坊 (naikyoubou)²⁶ หรือหญิงชั้บกล่อมในวัง สันนิษฐานว่า บิดาเสียชีวิตตั้งแต่ Tsurayuki อยู่ในวัยเยาว์

การที่ Tsurayuki เติบโตมาในลักษณะที่บิดามีตำแหน่งไม่สูงมากและมารดาเป็นหญิงชั้บกล่อมในวังซึ่งค่อนข้างถูกมองว่าด้อยต่ำ รวมถึงการที่เติบโตมาในตระกูล 紀 (Ki) แต่ต้องยอมอยู่ใต้อำนาจของตระกูล 藤原 (Fujiwara) ซึ่งขึ้นมามีอำนาจในขณะนั้น อาจเป็นสาเหตุให้ Tsurayuki รู้สึกไม่มั่นคงในสถานะตัวเอง จึงทำให้บทกวีของ Tsurayuki มีลักษณะที่แสดงอารมณ์ออกมาบ่อย²⁷

ราวปี 寛平 (Kanpyou) ที่ 4 (ค.ศ. 892) Tsurayuki อายุประมาณ 22 ปี ความสามารถในการแต่งบทกวีของ Tsurayuki ก็เป็นที่ประจักษ์จนกระทั่งได้รับเชิญให้เข้าร่วมการประกวดการแต่งบทกวี หรือ 歌合せ (Uta awase)²⁸ ที่มีชื่อว่า 是貞親王家歌合せ (Koresada no miko no ie no uta awase) และ 寛平御時后宮歌合せ (Kanpyou

²⁶ 内教坊 (naikyoubou) : หญิงสาวที่ทำหน้าที่ชั้บกล่อม-ร่ายรำทั้งในและนอกวัง รวมไปถึงทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเด็กตามบ้านของขุนนาง (Mesaki Tokue, *Nihon rekishi gakukai henshuu jinbutsu soshu Ki no Tsurayuki* : p.19.)

²⁷ Oooka Makoto, *Nihonshi jinsen 7: Tsurayuki* : p.54.

²⁸ Uta awase: เป็นกาประกวดการแต่งบทกวีแบบญี่ปุ่นในพระราชวัง โดยแบ่งเป็น 2 ฝ่าย มีผู้ทรงความรู้เป็นผู้ตัดสินการประกวด

no ontoki kisai no miya no uta awase) ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นกวีที่มีชื่อเสียงของTsurayuki

ราวปี 延喜 (Engi) ที่ 2 (ค.ศ.902) Tsurayuki ในขณะนั้น อายุประมาณ 32 ปีและมีตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลหอพระสมุดหรือ 御書所預り (Goshodokoro no azukari) จักรพรรดิ Daigo ได้มีพระราชโองการให้รวบรวม **Kokinshuu** ขึ้น แต่ในปี Engi ที่ 5 (ค.ศ. 905) Tomonori 1 ใน 4 กวีผู้รวบรวมและเป็นลูกพี่ลูกน้องกับ Tsurayuki ได้เสียชีวิตลง Tsurayuki จึงกลายเป็นผู้นำในการรวบรวมแทน หลังจากนั้น Tsurayuki ได้แสดงความสามารถในการแต่งบทกวีในการประกวดบทกวีที่มีชื่อเสียงอีกหลายครั้ง

ในปี 延長 (Enchou) ที่ 8 (ค.ศ.930) Tsurayuki อายุประมาณ 60 ปี ได้รับคำสั่งให้ไปรับราชการที่แคว้น Tosa ในระหว่างนี้ยังได้ทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมประชุมกวีนิพนธ์ 新選和歌集 (**Shinsenwakashuu**)²⁹ ตามพระราชโองการ ในปี 承平 (Shouhei) ที่ 4 (ค.ศ.934) ด้วยความโศกเศร้าต่อการจากไปของลูกสาวผู้เป็นที่รักจึงเดินทางออกจากแคว้น Tosa กลับมายังเมืองหลวง (เฮอัน) และเขียนบทบันทึกที่มีชื่อว่า **Tosa nikki**³⁰

²⁹ ดูรายละเอียดหน้า 3

³⁰ ดูรายละเอียดหน้า 3

ในขณะที่บทบาทการเป็นกวีของ Tsurayuki รุ่งเรืองอย่างเต็มที่ หน้าที่การงานรวมทั้ง ตำแหน่งทางราชการของ Tsurayuki กลับไม่ค่อยก้าวหน้า ตำแหน่งสุดท้ายที่เขาได้รับคือ ตำแหน่งทางราชการราวๆระดับ 5 ซึ่งถือว่าไม่สูงมากนัก อาจเนื่องมาจากTsurayukiเกิดมาใน ตระกูลที่ไม่มีอำนาจอีกทั้งบิดาก็มีตำแหน่งที่ไม่สูงและมารดาเป็นหญิงชั้นกษัตริย์ จึงทำให้ขาดผู้ สนับสนุนก็เป็นได้

Tsurayukiเสียชีวิตในปี 天慶 (Tengyou) ที่ 9 (ค.ศ.946)ในขณะที่อายุประมาณ 76 ปี เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของTsurayukiนี้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวว่า ไม่มีความชัดเจน เนื่องจากเอกสารและหลักฐานต่างๆที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของTsurayukiมีน้อยมาก รายละเอียดต่างๆที่มีการกล่าวถึงในปัจจุบันเป็นเพียงการสันนิษฐานและการพยายามหาหลักฐาน มาอ้างอิงเท่านั้น

ดังที่เคยกล่าวมาแล้วว่า Tsurayukiเปรียบเสมือนตัวแทนของ **Kokinshuu** ด้วยเหตุผล ที่ว่าเป็นผู้ที่มียุคปรากฏอยู่มากที่สุดในบรรดากวีที่มีชื่อเสียงด้วยกัน คือ 102 บท จากจำนวน บทกวีใน **Kokinshuu** ทั้งหมดราว 1100 บทคิดเป็นประมาณ 10 % โดยมีจำนวนของบทกวีใน แต่ละประเภทตามตารางในหน้าต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ : 2 แสดงจำนวนบทกวีในแต่ละประเภทของ
Ki no Tsurayuki ใน *Kokinshuu*

ประเภทของบทกวี	จำนวน (บท)
1. ฤดูใบไม้ผลิ 春(haru)	24
2. ฤดูร้อน 夏 (natsu)	3
3. ฤดูใบไม้ร่วง 秋(aki)	12
4. ฤดูหนาว 冬 (fuyu)	4
5. ความยินดี 賀(ga)	2
6. การพลัดพราก 離別(ribetsu)	7
7. การท่องเที่ยว, เดินทาง 羈旅(kiryō)	1
8. ชื่อสิ่งของ 物の名 (mono no na)	6
9. ความรัก 恋(koi)	24
10. ความทุกข์ตรมขมขื่น 哀傷(aishō)	6
11. เบ็ดเตล็ด 雜 (zatsu)	13
รวม	102

Ki no Tsurayuki ถูกจัดเป็นหนึ่งในสุดยอดกวีทั้ง 36 คน หรือ 三十六歌仙 (Sanjuu rokkasen)³¹ ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีส่วนในวิวัฒนาการทางวรรณคดีญี่ปุ่นที่สำคัญคนหนึ่ง



ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³¹ Sanjuu rokkasen:สุดยอดกวีทั้ง 36 คนอ้างอิงตามบทความของ 藤原公任 (Fujiwara no Kintou ค.ศ. 966-1041) กวีในสมัย Heianตอนกลาง